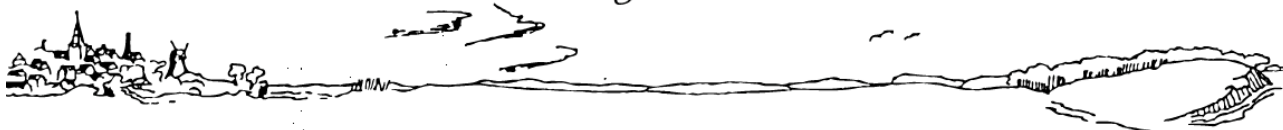

FORENINGEN for BYGNINGS- og LANDSKABSKULTUR for SYDFYN

Formand: Rudi Rusfort Kragh, Krovej 15, 5672 Vester Skerninge. Telefon 62 24 48 98. Formanden@byogland-sydfyn.dk

HØRINGSSVAR

Kulturplan 2006 – 2016

Verden udvikler sig og er under forandring. Storbyerne som København og Århus har en netto-tilvandring fra landdistrikter og udkantsområder. Og denne bevægelse forventes at fortsætte de kommende årtier; konsekvensen betyder fortsat befolkningsafvandring fra bl.a. Fyn, herunder Svendborg. Konsekvensen af dette kan over de kommende år betyde et stigende overskud af bygningsmasse i Svendborg by og landsbyerne i kommunen. Det kan betyde at den relative handelspris og tilstanden på huse generelt vil falde i området. Derudover vil den visuelle oplevelse af landskabet tillige forandre sig radikalt, når flere mindre landbrugsejendomme nedlægges i stor stil. Det landskab og den bygningsstruktur vi kender og føler os trykke ved, vil muligvis allerede være under forandring i 2016.

Det er samfundsmæssige strukturer der påvirker Svendborg. På den anden side, gør Svendborg ikke noget vil denne udvikling givetvis forværres, da omegnskommunerne må formodes at være bevidste om den samme situation og derfor må forventes at gøre noget. Svendborg har et skæbnefællesskab med nabokommunerne men er samtidig også i et konkurrenceforhold med dem – om at synliggøre sig overfor omverden.

Svendborgs situation er, at vi befinder os i en foranderlig verden hvor man må nyorientere sig for at kunne gen-placerer sig i den og dermed fortsat have et perspektiv og mål at arbejde frem efter. I dette perspektiv skal også historien nyfortolkes. Herunder historien om Svendborg. En opgave kunne være at lave en kulturel samtidshistorie om området som udgives i 2016.

En nyfortolkning af områdets historie kan bidrage til at understøtte udviklingen af ny-Svendborg Kommune, skabe fællesfølelse mellem borgerne i Svendborg, herunder ny-danskerne. Et sådan historieprojekt kunne tage afsæt i, at, i den moderne verden bliver gamle værdier og pejlepunkter nedbrudt, gendannet eller genfortolket, mens nye kommer til og blander sig med det eksisterende. Nyt og gammelt eksisterer side om side og udvikler sig sammen. Nogle gange er man nød til at stoppe op og gøre status, hvor er vi, hvordan er vi kommet hertil, hvor er vi på vej hen og hvordan kommer vi dertil. Hvilke ressourcer har vi – og hvordan kan vi bruge vores ressourcer bedst muligt for at nå vores mål. Der skal lægges en strategi, man skal have en mission og en vision. Og dette redskab er vigtigt både i den interne proces og i forhold til den omverden man er en del af. Kulturplanen 2006 – 2016 kan læses som et sådan redskab. Foreningen er enig i skæringen af Kulturplanen, som beskrevet på side 1. Både i det snævrere fokus og i at inddrage aktiviteter man normalt ikke inddrager i kulturpolitikens støtteområder. Det er især i det sidste der har Foreningens opmærksomhed, og hvor vi efter nogle indledende og overordnede betragtninger om Kulturplanen vil udfolde mulighederne i forhold til områdets kulturarv, som Kulturplanen skriver, er en del af Kulturplanens genstandsfelt, men desværre ikke folder ud og dermed angiver

indsatsområder og handlingsplaner for. Bagerst i dette høringssvar er der et operationelt forslag, som sammenfatter forslagene på dette.

Overordnede overvejelser over Kulturplanen

Nogle gange kan man ikke se skoven for bare træer. Sådan er det lidt at læse Kulturplanen for Svendborg Kommune. Den mest udbredte kunstform i det offentlige rum – arkitekturen – nævnes ikke med et ord. Det er interessant i sammenhæng med Kulturplanens formål, når det i formålet lyder, at målet er at ”udvikle og opruste Svendborg til at være i forrest linje i videns- og oplevelsessamfundet”. Så er det tankevækkende, at noget af det mest centrale og dominerende i by- og landskabsrummet, bygningskulturen, monumenterne og skulpturer i byrummet samt arkitekturen, netop er fraværende i samme plan. Men det kan der jo rodes bod på.

Når det er sagt er Kulturplan 2006 – 2016 et spændende oplæg, der indeholder mange gode tanker, herunder en relevant kortlægning af de eksisterende ressourcer i de tre kommuner der nu bliver til en, Svendborg Kommune. Kulturplanen indeholder en lang række gode hensigtserklæringer, også med nye forfriskende tiltag – men det er overvejende en 10 års plan der holder sig indenfor de kendte områder, muligheder og ønsker. Kulturplanen skriver at Svendborg er på kulturens landkort. Og det kunne lyde som om, at så er målet nået. Og hvad så, må man spørge? Hvad kan man så opnå mere? Man kan også spørge den anden vej rundt; Hvordan ved man i Svendborg at Svendborg er på Landkortet? Hvad bygger man denne påstand på? Og hvad betyder det konkret at være på landkortet? Hvordan måler man effekten af dette? For det er angiveligt et landkort der er stor trængsel på?

Kulturlivet kan være det som er årsagen eller virkemidlet til at trække og fastholde besætterne til Svendborg. I så fald bør man undersøge hvem det faktisk er, som bruger kulturlivet i området, om hvor meget tilflytterne vægter, bruger og deltager i kulturlivet i lokalområdet – eller om de søger til Odense, København eller London når de skal forlyste og kultivere sig?

Hvordan vil Svendborg blive på Kulturens landkort? Hvad er det for nogle ambitioner Svendborg har? Hvordan ser nabo-kommunernes kulturpolitiske ambitioner ud? Hvordan ser Fyn og Region Syddanmarks strategier ud? Hvor er Svendborgs position? Og hvilke muligheder har området? Der skrives om den unikke placering ved det Sydfynske øhav. Men denne mulighed udfoldes ikke rigtigt og yderligere i det efterfølgende, hvor der opgøres antal forsamlingshuse, kunstskoler, teater, ildsjælene, foreningerne og meget mere. Hovedsageligt forhold der er eller foregår inde i landet – væk fra kysten. Og kysten har Svendborg alt andet lige fælles med Ærø, Langeland, Fåborg og andre fynske og danske kommuner. Der mangler en vision for hvordan man kulturpolitisk vil bruge det Sydfynske øhav progressivt og fremadrettede. Kulturplanen lægger ligesom op til noget, men mod slutningen sidder man stadig og venter, hvornår kommer det man skal arbejde frem mod i 2016, det som løfter området i forhold til 2006? Havnen og Arenaen er nævnt. Det er satsninger men ikke unikke og visionære i dansk eller europæisk perspektiv. Måske kommer det ikke fordi det virkelige visionære kan komme til at koste penge og det er der måske ubevidst også taget hensyn til, i oplægget. Taget hensyn til, at det er farligt at ville noget, at det kan koste.

Kultur er kvalitativt, subjektive elementer som følelser, oplevelser, sanseindtryk, tryghed mm. Men kultur kan også måles i mursten, omsætning, sponsoraftaler, antal beskæftigede, antal besøgende, antal musiksteder, skoler, prismodtagere og andet kvantitativt. Kulturplanen bør derfor indeholde nogle overvejelser over hvordan kulturøkonomien i Svendborg kommune er, tilfredshedsanalyser af

hvordan kulturen reelt opleves og ønskes af borgerne, hvor meget omsætning kulturlivet faktisk skaber, hvor mange arbejdspladser der er i dette genstandsfelt, direkte og indirekte. Hvor meget mediemæssig omtale, lokalt, regionalt og nationalt, kulturen skaber – og dermed indirekte styrkelse af lokalområdet selvforståelse og markedsføringsværdi i forhold til eksterne. For Kulturplanen skal vel sikre at Svendborg fortsat er på landkortet også om 10 år, og dybest set handler det vil om at kulturlivet også kommer lokalområdet til gavn?

Kulturarven i Kulturplanen 2006 – 2016

På side 2 er under ”kulturens mål” kulturarven nævnt som første pind; om dette står:

”**Kulturarv.** Kulturarven – bygninger, fortidsminder og kulturmiljøer – er med til at gøre vores fælles historie konkret. Den giver os identitet og er med til at svare på hvem vi er og hvor vi hører til”.

På side tre uddybes dette lidt mere hvor øhavet, det varieret og kuperet landskab og de kulturhistoriske oplevelser i området nævnes, eksemplificeret med slotte og herregårde. Derefter hører vi ikke meget mere om kulturarven i Kulturplanen. Det er ærgerligt. Også set i lyset af, at Svendborg Kommune i december 2005 afsendte en indstilling til Kulturarvsstyrelsen om at blive Kulturarvskommune. Divergensen mellem at Teknisk Forvaltning ansøger om dette og Kulturforvaltningen i samme kommune ikke rigtigt er klar over dette, og ikke på samme måde folder områdets ressourcer ud, som tilfældet er med mange af de andre kulturressourcer området har, synliggøre et behov for mere fokus på dette, både på samarbejdet og vidensdelingen samt kortlægningen og åbenhed overfor de muligheder kulturarven i området faktisk indeholder.

Selvom Ny-Svendborg kommune desværre ikke blev præ-kvalificeret af Kulturarvsstyrelsen til at blive part i et pilotprojekt som kulturarvskommune har Svendborg kommune gjort sig sine overvejelser og også mener man har noget reelt at byde på. Det synliggøres med indstillingen til Kulturarvsstyrelsen. Der er noget at arbejde videre med.

Kultur- og oplevelsesøkonomi; et eksempel

Kulturarven udgør ikke bare en kulturel identitetsramme og en herlighedsværdi vi som iagttagere kan glædes over. Den indeholder også kolde kontanter. Lad os se på de eksempelvis omkring 1500 stråttækte ejendomme Svendborg Kommune anslås at have. Et stråtag på et normalhus, 150 m², repræsenterer en værdi på 400.000 kr. Levetiden er ca. 30 år. Vælger ejeren at lægge pladetag i stedet koster dette kun 100.000 kr. Samfundet går ved denne for privatpersonen økonomisk rationelle beslutning ikke bare glip af en herlighed, men også øget risiko for et kulturhistorisk videnstab og faldende omsætning i lokalsamfundets økonomi. Tillige får man et produkt der er mere miljøbelastende, og ikke nødvendigvis produceret i lokalområdet..

På de sydfynske stråttækte ejendomme er der værdier på omk. 600 mio. kr., som bl.a. bidrager til at tække turister til området. Omsætningen om året er altså på 20 mio. kr i snit. Tilsvarende regnestykke kan gøres ved vinduer, bindingsværk etc. Pointen er, at bygningskulturarven indeholder store økonomiske værdier, som bidrager positivt til at fastholde en aktivitet af stor lokaløkonomisk betydning. Men det er kun ejendomme der er fredede, er underlagt bevaringsværdige bestemmelser eller hvor ejeren har et særligt stort engagement for sagen, at man kan fastholde disse økonomier. Resten af værdierne kan som følge af markedet gå tabt. Med mindre kommunen går mere aktivt ind i rammebetingelserne for dette område, hvad Foreningen hermed skal opfordre til.

Bygningskultur i Ny-Svendborg Kommune

En lang række af landskendte arkitekter har virket i området. Mange af deres værker stå endnu i Ny-Svendborg Kommune. Der findes ikke en oversigt dette. Foreningen har lavet en foreløbig brutto-liste, som her vedlagt dette høringssvar som bilag. Listen skal ses som supplement til den boks der er nævnt s. 3 i Kulturplanen, over kendte kulturpersonligheder i Svendborg Kommune. Foreningen opfordrer Kommunen til at gøre en formidlingsmæssig indsats på dette område, da arkitekturen i Svendborg både er mangfoldig og spændende; og det er kun få byer og områder i Danmark der har folkelige oversigter over arkitektur og bygningskultur.

I 1999 registrerede Svendborg Kommune købstadens bevaringsværdige bygninger til et Kommuneatlas. Det er bygninger der skaber lokal kulturel identitet, sikre en middelaldermidby, med snørklede gadeforløb og stræder. Der er bevarende lokalplaner i Gudme og Svendborg Kommune, og en er under udarbejdelse i Egebjerg. I Ny-Svendborg Kommune er endvidere 100 fredede bygninger – hvilket placerer kommunen blandt de 10 kommuner i Danmark der har flest bygninger af national værdi. Og ses der på antallet af fredede bygninger i forhold til indbyggertallet er Ny-Svendborg Kommune i den bedste 1/5-del. Der er altså en stor bevidsthed om værdierne og mange initiativer for at sikre dette yderligere for fremtiden. Derudover har kommunen Bertolt Brecht-Huset – et refugium som tiltrækker mange kunstnere til områder; som del af brugen af huset bidrager disse ofte aktivt til udviklingen af det lokale kulturliv, gennem medvirken ved et offentligt arrangement.

Foreningen for Bygnings- og Landskabskultur for Sydfyn

Baggrunden bag dette kan til en vis del tilskrives Foreningen By og Land-Sydfyn. En af de ældre foreninger i Svendborg kommune. Dannet i 1969. Foreningens formål er at arbejde for bevaring af arkitektonisk og kulturhistorisk værdifulde bygninger og landskabspartier, bevaring og udvikling af bymiljøer og karakteristiske landskaber og i øvrigt for at fremme af bygnings- og landskabskultur på Sydfyn. Allerede i 1975 udgav Foreningen Registranten, en dokumentering af købstadens historiske huse. En Registrant der nedsatte moderniseringsbestræbelserne af midtbyen. Foreningen var også initiativtager til præmieringsordningen af godt byggeri – et pædagogisk redskab der har forskønnet midtbyen. Begge dele har været med til at udvikle byrummet og skabe den kulturelle oplevelse af midtbyen både borgerne og turisterne i hverdagen er glade for, når man færdes i midtbyen.

Foreningen udsendte foråret 2005 sit bud på en politik for Svendborg Kommunens monumenter, skulpturer og kunst i det offentlige rum. Og i efteråret 2005 kom Foreningen med sit bud på en Arkitekturpolitik. To forhold der tilsammen er væsentlige elementer i kultur- og oplevelsessamfundet, og som vi håber man vi arbejde videre med, også i forhold til kulturplan 2006 – 2016.

Kulturarv i nutidslivet

Historiske bygningen er i sig selv en markør på at der har været en tid før vores egen. Men historiske bygninger er selv dynamiske og foranderlige. De er selv påvirket af tidens udvikling, og har aftryk af denne. Det bygningskulturelle arv og kulturlandskabet viser at rummet er større end os selv, at vi som mennesker er sidste led af en lang række begivenheder, men også første led i en kommende række. Derfor mener foreningen også at døde bygninger og landskaber i sig selv ikke er interessante, de skal bruges for at de giver mening for nytidens mennesker med henblik på

fremtiden. De historiske bygninger er således rammen for det moderne liv – og som sådan skal de også ses i Kulturplanen 2006 – 2016.

Kulturplan 2006 – 2016 bør derfor udstrække kulturarven til mere end blot Gudmekongernes hal, herregårdene og slottene til også at medtænke Svendborg kommunes mange sognekirker, landsbyerne, det bebyggede miljø i det åbne land, Troense, Lundeberg, Krovej i Vester Skerninge, Svendborg havn, industrianlæggene, herregårdslandskaberne, Drejød By og meget mere. Områder der hver for sig indeholder kulturmiljøer og viser mangfoldigheden af kulturarv fra forskellige historiske perioder, med klare aftryk af magtforhold, produktionsvilkår, levemåder og levevilkår, i fortid og nutid.

Der er altså mange flere former for kulturoplevelser og muligheder for kulturudvikling af kulturarven end beskrevet i Kulturplanen. Herunder hvordan kulturarven skal udvikles uden at gøre det til museumsoplevelser, men netop så moderne svendborgere kan og vil leve i det, og samtidig sikre at områdets kulturarvsværdier også udvikles som led i områdets øvrige strategier vedr. turismeudvikling, bosætningsstrategier, erhvervsudvikling m.m.

Kulturarven til hverdag og fest

I Kulturplanens vision skrives at området skal udvikle sig i sammenhæng mellem det maritime særpræg, rige kulturarv og de kreative miljøer. Foreningen er enig om de overordnede principper og hensigtserklæringer, men desværre skrives der ikke konkret om hvordan den rige kulturarv anvendes, andet end at kulturens fysiske rammer skal ”udvikles”, som der står. Men under de fem pinde for udviklingsområder, nederst på side 6, er kulturarven fraværende. Kulturarven nævnes som delvision under ”Events”; men her man kulturarven tolkes som en ramme til en begivenhed, et flygtigt øjebliksbillede. Hvor kulturarven altså ikke indgår som en del af områdets lokale identitet, noget man i hverdagen er stolt af og værner om. Og det er påfaldende, da Sydfyn udenfor Sydfyn, er kendt for sine bindingsværkshuse, stråtag, herregårde, købstadsmiljøet, øhavet.

Det anbefales på den baggrund, at kulturarven får en mere central og overordnede placering i kulturplan 2006 – 2016, og at medtænker hvordan kulturarven på en bevidst måde kan indgå i alle andre delprojekter og politikker, i og udenfor kulturplanen.

Udviklingsmål Kulturarv og kulturelle effekter i det offentlige rum

Delvision

Svendborg Kommune stærkeste ressource er områdets kulturarv. Denne arbejder Svendborg Kommune aktivt og gennem forskellige metoder på at sikre og udvikle, i samspil med det omgivne samfund. Svendborg Kommune sikrer sine kulturelle værdier gennem en målrettede og bevidst indsats indenfor bygningsbevaring, som understøtter turismepolitikken, og gør Svendborg til en attraktiv bosætnings- og erhvervskommune.

Det er Svendborg Kommunes mål at

1. sikre og udvikle kulturarven så området bevarer og styrker sin kulturelle identitet
2. være den førende kommune indenfor forvaltning af kulturarven
3. bevidstgøre og anerkende kulturarvsværdierne gennem folkelig forankring
4. støtte det engagement og den ekspertise, der findes i de folkelige organisationer og virksomhederne
5. synliggøre og lette adgangen til informationer og oplysninger om kulturarvsværdierne
6. børn og unge introduceres til områdets kulturarvsværdier

Dette kan nås ved at

1. Kulturel forvaltning og Teknisk forvaltning samarbejder med fælles overordnede mål og øget vidensdelingen på kulturarvsområdet til gavn for området. Og man inddrager Svendborg og Omegns Museum hvor det er fornuftigt og hensigtsmæssigt
2. en naturlig arbejdsdeling af opgaverne mellem de forskellige politiske udvalg – så det er enkelt og gennemskueligt hvem der har ansvaret for hvad
3. Forvaltningerne forudser problemfelter og inddrager de folkelige organisationer tidligt i arbejdet, med henblik på at nå det overordnede mål
4. der vedtages en arkitekturpolitik for Svendborg Kommune – og der nedsættes et arkitekturudvalg
5. der vedtages en monumentpolitik for Svendborg kommune – og der nedsættes et monumentudvalg
6. der udvikles et digitalt kommuneatlas for bevaringsværdige bygninger og den fysiske kulturarv
7. kulturarvsværdierne og de bevaringsværdige bygninger i landdistrikterne udpeges og beskrives og inddrages i kommuneatlasen
8. der udarbejdes en informationsstrategi for bevaring og vedligeholdelse af bygningsmassen og det bebyggede miljø
9. at borgerne oplyses om værdierne og anvises i hvordan de kan passe på den endnu mere hensigtsmæssigt
10. der etableres en skole indenfor ”Design, arkitektur og kulturarv” i Svendborg.
11. der udarbejdes analyser og effektmålinger for oplevelsesøkonomien og kulturarvsområdet gennem oprettelse af en Ph.D-forskerstilling
12. Der oprettes en Ph.D.-forskerstilling indenfor formidling, kommunikation og kulturarv, med det mål at udvikle borgernes engagement og medvirken som understøtter kommunens strategi.
13. øge samarbejdet mellem skolerne og andre så børn og unge introduceres til emnet
14. støtte og medvirker aktivt til opbygningen af et Formidlings- og rådgivningscenter for Fysisk Kulturarv, evt. placeret i Forskerparken i Svendborg